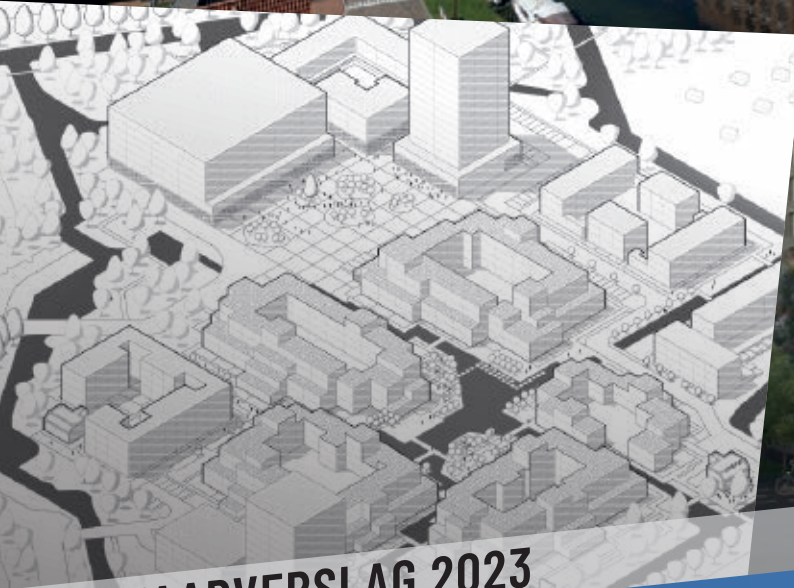

JAARVERSLAG 2023

ARCHITECTUUR ALS DRAGER VAN RUIMTELIJKE KWALITEIT

**ARCHITECTUUR
INFORMATIECENTRUM
ALKMAAR**

**ARCHITECTUUR
INFORMATIECENTRUM
ALKMAAR**

Het doel van stichting Architectuur Informatiecentrum Alkmaar (AIA) is het bevorderen van de belangstelling voor stedenbouw en architectuur door het organiseren van lezingen, tentoonstellingen, films en de jaarlijkse Dag van de Architectuur.

Bestuur

Ed Diepenmaat, voorzitter

Janwillem Snieder, secretaris

Joost Breebaart, penningmeester

Bestuur-ondersteunend

Bernard Faber

Richard Gouverneur

Kees van Hoek

Robin Hurts

Jasper Klinkhamer

Neeltje de Leur

Programmaraad

Ernest Briët, directeur Stichting Landschap Noord-Holland

Robert Chamski, opleidingscoördinator bouwkunde Inholland

Arnold Henselmans, directeur Henselmans Bouwbedrijf

Ingrid Langenhoff

Maarten Min, Min2 bouw-kunst

Henk de Visser, contact Boerderijenstichting en Puienprijs

Rob de Vries, architectenbureau DVUA

Erna Winters, directeur Bibliotheken Kennemerwaard

Nico Zimmermann, ITZ-A architecten

Colofon

Fotocredits:

Pagina 4, 5, 16, 17, 20, 21, 30, 31 : Ton Voermans

Pagina 6, 8, 12 : website aia-alkmaar.nl

Pagina 10 : website madeoftuscany.it

Pagina 2, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29 : Ed Diepenmaat

Vormgeving en productie: De Wilde Muis - www.dwm.nu

Copyright: Architectuur Informatiecentrum Alkmaar (AIA)

ISSN: 2542-6532 17^e uitgave

INHOUDSOPGAVE

BESTUURSVERSLAG	4
AIA-LEZING	
INCLUDED – EEN PLEIDOOI VOOR INTEGRALE OMGEVINGS KWALITEIT Robert Winkel, oprichter Mei architects and planners	6
NEW URBAN PITORESQUE Sjoerd Soeters, PPHP	8
DE WEDERGEBOORTE VAN DUURZAAMHEID Hans van der Heijden, Architect	10
GEDAANTEWISSELING VAN DE OPENBARE RUIMTE Frank Schipper	12
AIA-EVENT	
ALKMAARS KANAAL ALS STAD	14
AIA-BEZOEK	
EXCURSIE ROTTERDAM	22
AIA-EXCURSIE	
ARCHITECTUURFIETSRUTE BERGEN	26

ARCHITECTUUR ALS DRAGER VAN RUIMTELIJKE KWALITEIT

2023 werd gekenmerkt door nog steeds grote tekorten op de woningmarkt. In 2023 daalden de prijzen van de woningen enigszins maar van een grote inzinking was geen sprake. Wel had dit tot gevolg dat de verkopen minder vlot liepen dan de ontwikkelaars zouden willen waardoor meerdere grote woningbouwprojecten 'on hold' werden gezet.

Dat gaf enige tijd voor reflectie en voor meer aandacht voor de wensen van de gebruiker. Maar de starters zijn nog altijd niet geholpen het tekort aan woningen wordt alleen maar groter.

Planologisch blijft de voorkeur er naar uitgaan om vooral binnenstedelijk te bouwen. Alkmaar zet daar ook nadrukkelijk op in. Echter mede vanwege het woningtekort wordt de druk om ook in de randen van de stad en vooral de dorpen te bouwen groter ('straatje erbij'). Een pragmatische oplossing die weinig te maken heeft met een goede ruimtelijke ordening.

Voor het werk van de architect zijn de ontwikkelingen niet positief. De bouw vertraagt, plannen worden uitgesteld en de rol van de architect komt mede als gevolg van de stijging van de bouwkosten verder onder druk. Er wordt bezuinigd op architectuur.

Met ons motto voor 2022 'Wonen is meer dan een woning' hebben wij hier al aandacht voor gevraagd. In 2023 vertaalden wij dat in 'Architectuur als drager van Ruimtelijke Kwaliteit'. Het eerste motto zette de schijnwerper op de aandacht die er bij grootschalige bouwplannen moet zijn voor de realisering van de bijbeho-

rende voorzieningen. Het tweede motto voegt daar de noodzaak voor een kwalitatief hoogwaardige vormgeving aan toe.

De inhoud van beide motto's kwam samen in een evenement dat wij in 2023 organiseerden rond de gemeentelijke plannen voor de bouw van 15.000 woningen in de Kanaalzone van Alkmaar. Met de tentoonstelling presenteerden wij het beeld van de plannen en hun invloed op de omgeving. Tijdens het symposium kwamen de gebruikers van de plannen aan het woord, elk vanuit zijn eigen achtergrond. Naast waardering voor de plannen was er zorg over het gebrek aan een samenhangende visie en het tekort aan aandacht voor de bijbehorende voorzieningen. Het resultaat van de gesprekken tijdens het symposium zal alsnog in een handreiking aan de gemeente worden aangeboden.

Daarnaast organiseerden wij een aantal bijzondere lezingen, o.a. van Sjoerd Soeters en Robbert te Winkel. De laatste zet de schijnwerper op de mogelijkheden voor de zelf ontwikkelende architect als antwoord op de afkalvende positie van de architect in het bouwproces. Soeters belichaamt de zelfbewuste architect, ontwerpend vanuit een duidelijk stedenbouwkundige visie.

Verder organiseerden wij een goed bezochte excursie naar Rotterdam, en bij gelegenheid van de Kunst10Daagse in Bergen een fietsexcursie door de oudste woonwijk van het dorp, het van Reenenpark.

Financieel was het een beroerd jaar. We kregen te maken met een terugbetaling van een deel van de gemeentelijke subsidie als gevolg van de beperkingen in de programmering veroorzaakt door de corona epidemie. Dat laatste was tevens de aanleiding tot het wegvallen van enkele belangrijke sponsors. Dit gevoegd bij een ongelukkige situatie rond achterstallige betalingen aan de Kunstuitleen veroorzaakt door personeelwisselingen, en noodzakelijke investeringen in een nieuwe website met bijbehorend programmatuur, maakten van 2023 financieel een jaar met een zwaar negatieve uitkomst. Het noodzaakt ons daar meer dan voorheen aandacht aan te besteden.

Tenslotte een bijzondere planologische gebeurtenis: het jaar eindigde met het van kracht worden van de nieuwe Omgevingswet. Voor alle partijen in de bouw en niet in het minst voor de gemeentelijke overheid is het wennen om hier mee om te gaan. Overigens biedt de wet ruimere mogelijkheden voor een kwalitatieve beoordeling van de plannen. Het is niet ondenkbaar dat dit de adviesrol van de Commissies Ruimtelijke Kwaliteit gaat versterken. Overigens is te hopen dat de wet ook kan zorgen voor een versnelling van het beoordelingsproces van de bouwplannen.

Hoe dat ook zij, onze rol als stimulator van de belangstelling voor goede en hoogwaardige architectuur in de breedste zin blijft ongewijzigd.

Ed Diepenmaat, voorzitter AIA

SAWA ROTTERDAM

INCLUDED – EEN PLEIDOOI VOOR INTEGRALE OMGEVINGS KWALITEIT

Lezing door Robert Winkel, oprichter Mei architects and planners

Locatie: TAQA Theater De Vest

Robert Winkel, oprichter van Mei architects and planners, geeft een lezing over zijn werkwijze, projecten en visie op de 'reset van de woningbouw'. Aan de hand van zijn nieuwe boek *Included* pleit hij voor meer openheid en integrale omgevingskwaliteit. Hij licht toe hoe de kernwaarden van zijn bureau leiden tot 'mensengebouwen': dienende gebouwen waarin de behoeften van de buurt en bewoners centraal staan. Gebouwen zijn een middel en geen doel op zich. Deze visie onderstreept Robert door dieper in te gaan op een van zijn meest recente ontwikkelingen, SAWA, die hij verbindt aan de kanaaloeverontwikkelingen in Alkmaar. SAWA, dat momenteel gebouwd wordt in Rotterdam, is het eerste echte houten gebouw van Europa. Het is gebaseerd op een concept dat niet alleen baanbrekend is vanwege de technische innovatie in houtbouw, maar ook op het gebied van biodiversiteit, samenleven, gezondheid, circulariteit én inclusiviteit door betaalbaarheid.

Foto: Jerry Lampen

Robert Winkel richtte in 2003 Mei Architects and planners op. Hij is architect, initiatiefnemer, houtontwikkelaar en algemeen voorzitter van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit in Amsterdam. Daarnaast is hij supervisor van Rotterdam – The Hague Airport, voorzitter van het 'Quality-team Feyenoord-City' en voorzitter van het kwaliteitsteam Merwedekanaalzone in Utrecht. Robert is gastdocent aan tal van universiteiten en hogescholen en een veelgevraagd jurylid voor awards in architectuur en stedelijke ontwikkeling.

CENTRUM ZAANDAM

NEW URBAN PITORESQUE

Lezing door Sjoerd Soeters, PPHP

Locatie: TAQA Theater De Vest

Het onderwerp van de lezing van Soeters heeft alles te maken met de ontwikkeling van Alkmaar op dit moment. Alkmaar werkt aan plannen voor de bouw van 15.000 woningen op locaties langs het Noord-Hollands kanaal voornamelijk in etagebouw. Een grote en uitdagende opgave. Hoe geef je dat vorm, welke voorzieningen horen daarbij en hoe kom je bij een dergelijke ontwikkeling tot een prettig stedelijk milieu.

Soeters zegt hierover het volgende: “Na de Eerste Wereldoorlog ontstond het idee dat het beter was om ‘de oude stad’ in zijn geheel te slopen en te vervangen door nieuwe stedelijke structuren gebaseerd op ‘licht, lucht en ruimte’. Nieuwe steden zouden in de eerste plaats ‘functioneel’ moeten zijn, dat wil zeggen gebaseerd op een scheiding tussen ‘wonen, werken en recreëren’.

De nieuwe stedenbouw ging uit van losse gebouwen in een groene omgeving. Bekende voorbeelden zijn Alexanderpolder in Rotterdam, de Bijlmermeer in Amsterdam, Robin Hood Gardens in London en de inmiddels berucht geworden banlieues rond de Franse steden.

Hoewel we allemaal wel eens verliefd zijn geweest op een van de beroemde voorbeelden van moderne architectuur, is de liefde voor de ‘moderne stad’ niet wijd verspreid. We bezoeken op vakantietripjes liever oude steden! Hoe zou dat toch komen?? En... hoe zouden we kunnen proberen nieuwe stukken stad te maken die wel gezellig zijn?”

Foto: Ingmar Timmer

Na zijn afstuderen begon Sjoerd Soeters als ontwerper bij architectenbureau VDL in Amsterdam, om in 1979 zijn eigen architectenbureau te starten. De eerste tien jaar hield hij zich vooral bezig met architectonische- en interieur projecten. Deze praktijkervaring, in combinatie met het lidmaatschap van de Amsterdamse Schoonheidscommissie, de Monumenten- en Kunstraad, maakte duidelijk dat zonder goede stedenbouwkundige uitgangspunten zelfs de meest uitnemende architectuur betekenisloos wordt. Vanuit dat bewustzijn werd de praktijk verbreed tot architectuur én stedenbouw, of in de juiste volgorde: stedenbouw en architectuur.

Projecten: Enkele bekende stedenbouwkundige en architectonische projecten die door of onder verantwoordelijkheid van Sjoerd Soeters zijn gerealiseerd, zijn Haverleij bij Den Bosch, het Stadhuis van Zaanstad, het Provinciehuis van Leeuwarden, Java-eiland, de Resident in Den Haag (co-architect met Krier, Dirriks, Drijver, Daan), Sluseholmen in Kopenhagen, Inverdan in Zaandam, en recent Holland Park in Diemen.

CIRCULARITEIT EN VERANDERBAARHEID ZIJN NIETS NIEUWS

DE WEDERGEBOORTE VAN DUURZAAMHEID

Lezing door Hans van der Heijden, Architect

Locatie: TAQA Theater De Vest

Uit de historie zijn belangrijke lessen te trekken voor het ontwerp van hedendaagse duurzame gebouwen. Duurzaamheid, spaarzaam gebruik van materiaal, circulariteit en veranderbaarheid zijn niets nieuws. Hans van der Heijden vertelt over gebouwen uit de renaissance in Italië. De woonpalazzi zijn met lokale technieken gebouwd. Niet alleen zijn ze in 600 jaar voor verschillende doeleinden gebruikt, het zijn nog steeds culturele hoogtepunten in steden als Rome, Florence en Genua

Foto: Jan Bijl

Architect Hans van der Heijden (TU Delft 1988) heeft een portfolio met woningbouw, stedenbouwkundige ontwerpen, hergebruik, cultuurgebouwen en onderzoek. Hij is buitengewoon hoogleraar in Antwerpen, hoofdredacteur van de BONAS-boeken en lid van de Gestaltungsrat in Potsdam.

Hans won de European-4 prijsvraag voor de renovatie van een complex naoorlogse gebouwen en prijzen voor de restauratie van Bluecoat Chambers in Liverpool en voor stedelijke vernieuwingsprojecten Hessenberg in Nijmegen en Lakerloper in Eindhoven. NRC noemde de sociale woningbouw aan de Rotterdamse Persoonshaven het belangrijkste architectuurontwerp van 2020.

DE STAD ALS AANTREKKELIJKE VERBLIJFSRUIMTE

GEDAANTEWISSELING VAN DE OPENBARE RUIMTE

Lezing door Frank Schipper

Locatie: TAQA Theater De Vest

Wat is de beste manier van verplaatsing in de stad? Voetgangers krijgen momenteel in veel steden steeds meer de ruimte, waar in de loop van de 20^e eeuw juist de auto centraal kwam te staan. De openbare ruimte ondergaat daarmee een opzienbarende gedaantewisseling: efficiënte verkeersaders en uitgestrekte parkeerpleinen maken plaats voor groene, aantrekkelijke verblijfsruimte. In deze lezing bekijkt Frank Schipper de ontwikkelingen in de zuidelijke Randstad en legt verbanden met de discussie over de autoluwe binnenstad in Alkmaar.

Frank Schipper is techniekhistoricus en politicoloog. Zijn onderzoek richt zich op mobiliteit. Zijn meest recente publicaties betreffen voetgangers, fietsers en deelauto's in de stad. Hij droeg bij aan tentoonstellingen in Museumwoning De Kiefhoek (een jaren '20 volkshuisvestingsexperiment in Rotterdam-Zuid) en Move Mobility Experience Amsterdam. Als architectuurgids begeleidt hij groepen, vooral in Rotterdam.

WAT VOOR EEN STAD WIL ALKMAAR ZIJN?

ALKMAARS KANAAL ALS STAD

Locatie: TAQA Theater De Vest

Een evenement van het Architectuur Informatiecentrum Alkmaar AIA in samenwerking met Gemeente Alkmaar bij gelegenheid van de Week van de Architectuur. Langs de oevers van het Noord-Hollands Kanaal bouwt Alkmaar in de komende jaren 15.000 woningen voor ongeveer 30.000 inwoners.

Wat betekent die uitbreiding van Alkmaar voor de bewoners van de stad en haar gebruikers - Wat zijn de verwachtingen van de bewoners - Welke voorzieningen horen er bij die woningen - Welke rol speelt het kanaal daarin - Wat voor een stad wil Alkmaar zijn.

Om antwoorden te vinden op deze vragen organiseren wij twee evenementen te weten een tentoonstelling en een inspiratie-bijeenkomst.

Op 18 juni was er gelegenheid om deel te nemen aan de Expeditie Alkmaars Kanaal, een fietsroute langs het kanaal van de toekomst. Georganiseerd door Karavaan, buiten-gewoon theater op locatie.

TENTOONSTELLING

De tentoonstelling geeft een zo compleet mogelijk beeld van de plannen die er tot op heden voor de verschillende projecten zijn ontworpen. Flip ten Cate zet tijdens de opening de schijnwerper op het begrip omgevingskwaliteit. De tentoonstelling wordt geopend op 16 juni in De Vest en is ruim een week te bezichtigen.

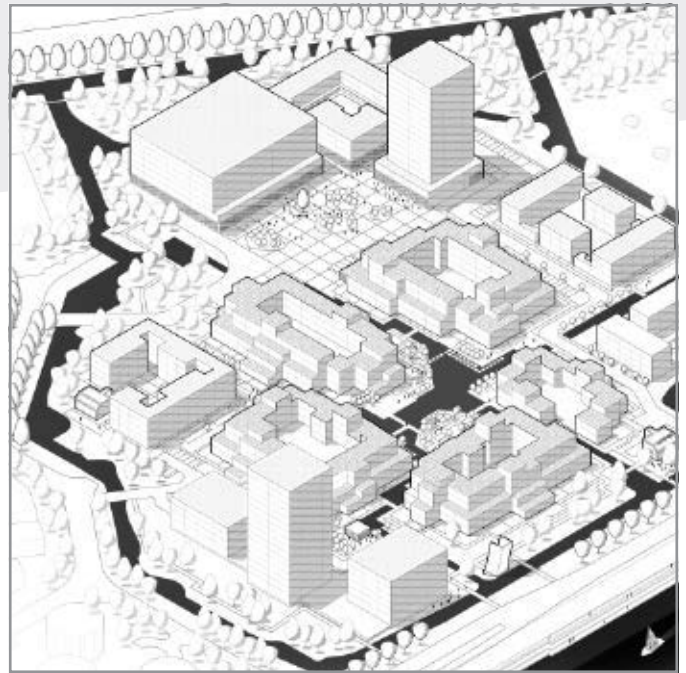
Sprekers:

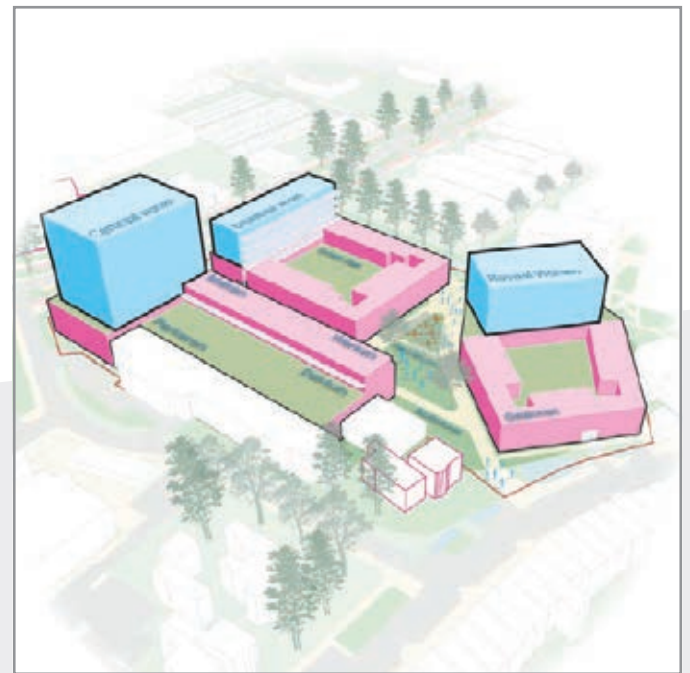
- Ed Diepenmaat, voorzitter AIA – Welkom
- Menno Cabooter, programmamanager Alkmaars Kanaal
 - Overzicht van de plannen
- Flip ten Cate, directeur Federatie Ruimtelijke Kwaliteit
 - Over omgevingskwaliteit
- Jasper Nieuwenhuizen, Wethouder gemeente Alkmaar
 - Opening

De tentoonstelling was in De Vest te bezichtigen tot en met zondag 30 juni

INSPIRATIEBIJeenkomst

Op 23 juni volgde een inspiratiebijeenkomst eveneens in TAQA Theater De Vest, met inleidingen door vijf vertegenwoordigers van diverse belangengroepen. Wij vroegen de directeur van het theater, een vertegenwoordiger van de ondernemers, een directeur van een woningbouwvereniging, de voorzitter van de fietsersbond, en de voorzitter van een bewonersvereniging welke visie zij hebben op Alkmaars Kanaal als stad. Waar moeten de accenten gelegd worden? Wat mag hier niet ontbreken?

Moderator: Nathalie Vrancken

Centrale vraag: welke visie hebben zij op Alkmaars Kanaal als stad?

Sprekers:

- Naud van Geffen, directeur TAQA Theater De Vest
- Björn Mulder, voorzitter Alkmaars Bolwerk
- Nicole van Wijk, directeur-bestuurder Woningcorporatie Woonwaard
- Herman Jan Frieling, voorzitter Fietsersbond:
- Pim de Ridder, bewonersvereniging Hart van Alkmaar
- Mirella Koeten, Gezondheidszorg

Pauze met muziek, Cees Oud, accordeon

Gesprek met panel en zaal onder leiding van moderator aan de hand van stellingen van de inleiders.

Paneldeelnemers:

- Ricsi van Beek, stedenbouwkundige en ruimtelijke strateeg gemeente Haarlem
- Esther Brun, stedenbouwkundige gemeente Alkmaar
- Isabella Hol, landschapsarchitect Feddes Olthof

Afsluiting – Ed Diepenmaat, voorzitter AIA

DE STAD WAAR ALLES KAN

EXCURSIE ROTTERDAM

Rotterdam is vooral bekend van de wederopbouw en de havens, van moderne architectuur, de Lijnbaan en hoogbouw. De thuis-haven van wereldberoemde bureaus als OMA en MVRDV, die geïnspireerd zijn door de stad waar alles kan. Maar kan dat nog steeds? We gaan het zien.

We starten in the School for the City waar we een lezing krijgen van de historicus Frank Schipper over de recente ontwikkelingen in Rotterdam. Aansluitend wandelen we onder leiding van gidsen door het centrum langs voorbeelden van vernieuwing, verdichting en verlevendiging van de binnenstad zoals de nieuwe Coolsingel, het Timmerhuis, het appartementengebouw Karel Doorman en het Kunstpark met het Depot.

De lunch gebruiken we aan boord van de SS Rotterdam.

Na de lunch gaan we per watertaxi terug naar noord op pad naar Little C, een voor Nederland ongewoon dichte nieuwbouwuurt die we onder leiding van een architect van INBO nader zullen verkennen.

Vervolgens gaan we naar het naastgelegen Lloydkwartier waar de voormalige havens omgebouwd worden tot vooral woongebouwen. We bezoeken The Hudsons, een reeks woonblokken gemaakt met binnentuinen en autoluwe straten die als vanzelf overgaan in het hoger gelegen Dakpark. Het Dakpark is een langgerekt smal park

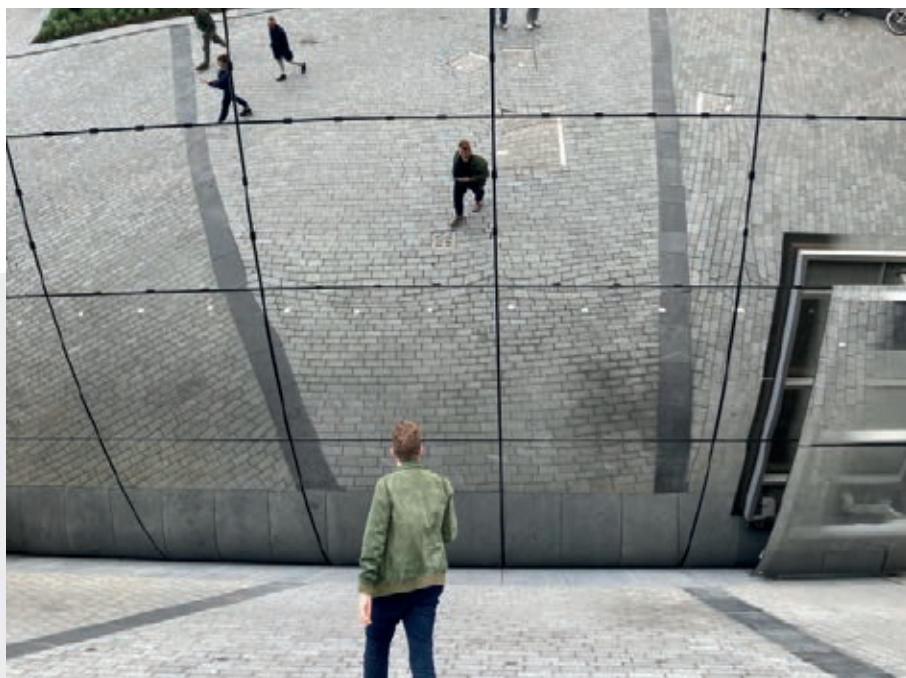
op negen meter hoogte aangelegd boven het oude emplacement van de havenspoorlijn dat is omgebouwd tot een winkelboulevard.

We eindigen de dag met een bezoek aan het Depot, het kunstdepot van Boijmans Van Beuningen.

Programma AIA excursie Rotterdam

- Aankomst School for the City, ontvangst met koffie
- Lezing historicus Frank Schipper
- Architectuurwandeling binnenstad olv Frank Schipper en extra gids mogelijk thema Verdichting in de binnenstad met bezoek aan Timmerhuis, MacDonalds Blaak en Karel Doorman
- Lunch op ss Rotterdam
- Watertaxi naar Jobshaven
- Wandeling naar Little C
- Little C, begeleiding door Stephanie Zuelevoet en Simone Plocgh van INBO architecten
- The Hudsons en Dakpark, begeleiding door Tess Landsman en Paul Kierkels van ORANGE architects
- Bezoek Depot + drankje op dakterras Depot.

WOONHUIZEN IN VELE STIJLEN

ARCHITECTUURFIETSROUTE VAN REENENPARK BERGEN

Fietsexcursie tijdens de Kunst10daagse van Bergen onder begeleiding van betrokken architecten.

Op zaterdag 28 oktober organiseert het AIA de jaarlijkse fietsexcursie in Bergen bij gelegenheid van de K10D. De fietstocht leidt door een wijkje dat in Bergen bekend is als het Van Reenenpark.

Het park dankt zijn naam aan de oorspronkelijke eigenaar van de Heerlijkheid Bergen, Jacob van Reenen die de grond had geërfd van zijn vader. Rond 1912 verkochten de Van Reenens een deel van hun grond voor de bouw van luxe villa's, het huidige Van Reenenpark.

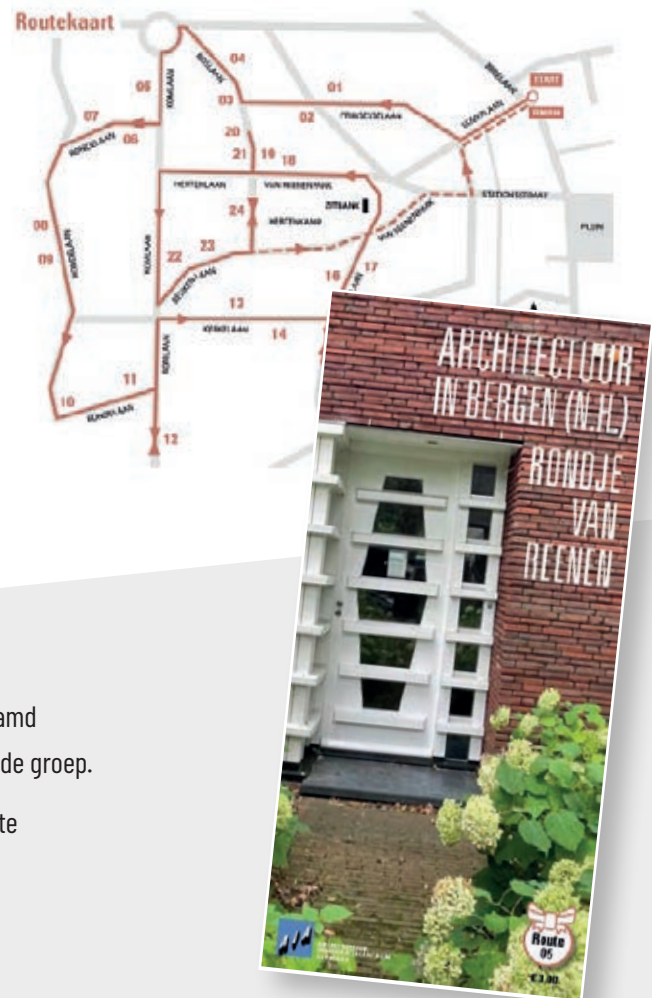
De villa's waren veelal traditioneel gebouwd, niet al te groot, en deels door dezelfde architect ontworpen. Inmiddels zijn we jaren verder en is de wijk zeer afwisselend geworden met woonhuizen en appartementen in vele stijlen. Tijdens de fietstocht staan we stil bij een aantal van de fraaiste voorbeelden.

Er werd gefietst in drie groepen van 20 personen.

Startplaats en eindpunt is restaurant Studlers aan de Breelaan nr. 26.

Voor de deelnemers was er koffie en een brochure van de fietstocht, genaamd 'Een Rondje van Reenen'. Na een welkom en een korte inleiding vertrekken de groep.

Elke groep werd begeleid door twee deskundige gidsen. We volgden de route zoals in de brochure is aangegeven. De hele tocht duurt ongeveer 2 uur.

VRIENDEN VAN DE ARCHITECTUUR ZIJN VRIENDEN VAN HET AIA

Ondersteun onze activiteiten!
WORD OOK VRIEND! Vanaf 30 euro per jaar*

Meld u aan via info@aia-alkmaar.nl of via de website.

*Vrienden van het AIA krijgen een reductie op de toegangsprijs van de lezingen

Het AIA wordt ondersteund door

HOOFDSPONSORS

**ARCHITECTUUR
INFORMATIECENTRUM
ALKMAAR**

SPONSORS

Bespaar-Adviseur BV

BNA Noord-Holland Regionaal

Breddels Architecten

Frans Tauber | interieurarchitect

Gouverneur Architectuur

Indulite BV

Jan de Wit Architect

Jos Ooijevaar Architect Meubelmaker

kerssens | de ruiter architecten

Klous + Brandjes Architecten

Ir. A.E. Küpfer

Rietvink Architecten

Rob de Vries DVUA

Karwei Alkmaar

Architectuur Informatiecentrum Alkmaar

Postadres: Bergerweg 1, 1815 AC Alkmaar

072-5124648

info@aia-alkmaar.nl

www.aia-alkmaar.nl

facebook.com/aia-alkmaar